

УДК 339.92(477)(045)

ОСІПОВА Лариса, к. е. н., доцент кафедри філософії та економічної теорії ВТЕІ КНТЕУ

РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Розкрито сутність та обґрунтовано необхідність європейської інтеграції, виділено й охарактеризовано основні етапи наближення України до ЄС. Проведено аналіз позитивного та негативного впливу євроінтеграції на розвиток держави, визначено основні напрями проведення реформ.

Ключові слова: глобалізація, європейська інтеграція, світова економіка.

Осіпова Л. Реформирование экономики Украины в контексте евроинтеграции. Раскрыта сущность и обоснована необходимость европейской интеграции, выделены и охарактеризованы основные этапы сближения Украины с ЕС. Проведен анализ положительного и отрицательного влияния евроинтеграции на развитие государства, определены основные направления проведения реформ.

Ключевые слова: глобализация, европейская интеграция, мировая экономика.

Постановка проблеми. В умовах глобалізаційних процесів, що відбуваються у світі – об'єднання країн у різноманітні союзи, – економіка кожної держави стає частиною світової. Становлення сучасної України упродовж останніх років відбувалося під значним впливом ідеї інтеграції до європейського економічного простору. Прагнення до повномасштабної участі в політичному й економічному житті Європи логічно зумовлене геополітичним розташуванням та історією нашої держави.

Європейська інтеграція, задекларована як стратегічний напрям розвитку України, є не лише зовнішньоекономічним вектором, а й орієнтиром цінностей для всього українського суспільства. Інтеграцію України до ЄС сьогодні підтримують усі структури влади та переважна більшість українського населення. Однак у цьому стратегічному напрямі розвитку виникають проблеми об'єктивного і суб'єктивного характеру.

Причому їх вирішення залежить не тільки від України, а й від зовнішніх чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Європейська інтеграція і місце в цьому процесі України – надзвичайно складна проблема. Окремі її аспекти досліджували такі економісти, як: О. Горенко [1], А. Касич, Д. Жук [2], Т. Никитюк, В. Лещук [3], А. Огілько [4], В. Шинкар, С. Сідак, Г. Яцко [5], С. Шульц, О. Луцків [6] та ін.

Мета дослідження – аналіз сучасного стану відносин України з Європейським Союзом та формування на його основі пропозицій з корегування позицій України щодо Європейських інтеграційних перспектив.

Матеріали та методи. Методологічною та теоретичною базою є фундаментальні положення економічної теорії, праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів у галузі міжнародних економічних відносин та інтеграції.

Під час дослідження використано діалектичний та загальнонаукові методи пізнання: теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу – для обґрунтування необхідності європейської інтеграції; статистичного аналізу та індексний – для аналізу тенденцій та особливостей розвитку зовнішньоекономічної діяльності України; порівняння – для виявлення конкурентних переваг національної економіки; системного аналізу – для визначення напрямків та перспектив включення України до ЄС.

Результати дослідження. Одним з основних цільових векторів зовнішньої політики України є вступ до Євросоюзу як повноправного члена. Прагнення Євросоюзу та України поглибити зв'язки надали можливість перейти від співпраці до економічної інтеграції та посилити політичне співробітництво. Єврокомісією визначено, що Україна – це держава, яка є пріоритетним партнером ЄС у рамках *European Neighbourhood Policy* (Європейської політики сусідства (ЄПС) та Східного партнерства [3, с. 182].

Економічна привабливість ЄС для України полягає, насамперед, у змозі приєднатися до високої культури дієвого ринкового господарювання і піднести на відповідний рівень власну економіку. Європейський ринок є одним з найбільших, платоспроможних та новітніх, тому завоювати його намагаються багато країн світу, у тому числі Китай, Японія, Бразилія, Індія, США, Росія. Показник інноваційності виробництва в ЄС становить більше 75 %. Євросоюз являє собою територію високоефективної інноваційної економіки. У середньому показник ВВП на душу населення в Євросоні майже у 8 разів більший ніж в Україні, і в 2.5 раза – ніж у Росії [6, с. 159].

Крім того, євроінтеграція для України – це поштовх для осучаснення економіки, подолання технологічної відсталості, збільшення обсягів залучення іноземних інвестицій і інноваційних технологій, зростання кількості робочих місць, підвищення конкурентоспроможності національних виробників, вихід на світові ринки збуту, передусім на ринок ЄС.

Відносини України і ЄС беруть свій початок від здобуття незалежності України. Тоді вперше Євросоюз запропонував Україні підтримувати із державами-членами відкритий діалог та відносини. Ставлення України до ЄС вперше сформовано на законодавчому рівні в "Основних напрямках зовнішньої політики України", схвалених Верховною Радою України 2 липня 1993 р. З того часу Україна прагне увійти до європейського інтеграційного об'єднання [7, с. 84].

Якщо визначити євроінтеграційний вектор як довгострокову стратегічну мету, то спосіб її реалізації складатиметься з декількох взаємопов'язаних паралельно-послідовних кроків або таргетів.

Першим кроком реального зближення України з країнами Європейського Союзу можна вважати розширення прикордонного та транскордонного співробітництва. Транскордонне співробітництво Д. Стеченко визначає одночасно як "інтенсивне прикордонне співробітництво у всіх сферах життя" та як господарську форму, що "сприяє поживленню регіонального розвитку, активному включенню країн у сучасний інтегрований світ" [8, с. 256].

Наступний етап наближення до ЄС довгий час відзначався суто теоретичним наповненням. Наша держава заявляла про свої наміри розширити зв'язки з Євросоюзом. Ці намагання не було відхилено, однак Україна на той час не відповідала Копенгагенським критеріям вступу. Лише у березні 2007 р. нашій країні відкрито шлях до євроінтеграції – значно поживилися переговори щодо Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та визначення зони вільної торгівлі (ЗВТ).

На саміті Україна–ЄС 19 грудня 2011 р. було заявлено про намір підписання та ратифікування Угоди про асоціацію. Проте цей процес ускладнився рядом перешкод, а саме: погіршенням господарської ситуації в Україні та ЄС через вплив світової економічної кризи; посиленням політичного напруження в Україні й адекватною реакцією на такі політичні події з боку європейської спільноти.

У грудні 2012 р. Рада Європейського Союзу підтвердила намір ЄС підписати Угоду про асоціацію, щойно владні структури продемонструють рішучі дії та реальний прогрес у таких важливих сферах, як: правові реформи, питання, пов'язані з виборами та політично вмотивованим правосуддям. 12 березня 2013 р. підписано Указ "Про невідкладні заходи щодо європейської інтеграції України".

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відбулося в два етапи: 21 березня 2014 р. підписано політичну частину Угоди, 27 червня 2014 р. – економічну. 16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. Ця Угода за своїм обсягом і тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, коли-небудь укладеним Європейським Союзом. Вона визначає якісно новий формат відносин між Україною та ЄС на

принципах "політичної асоціації та економічної інтеграції" і слугує стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ у нашій державі. Передбачена Угодою поглиблена та всеохоплююча ЗВТ між Україною та ЄС визначатиме правову базу для вільного переміщення товарів, послуг, капіталів, частково робочої сили між Україною та ЄС, а також регуляторного наближення, спрямованого на поступове входження економіки України до спільного ринку ЄС.

Відповідно до статті 486 Угоди з 1 листопада 2014 р. здійснюється її тимчасове застосування до моменту набрання нею чинності. Повністю Угода про асоціацію між Україною та ЄС набере чинності після її ратифікації усіма Сторонами. Нині Угода ратифікована Україною та Європейським парламентом (16 вересня 2014 р.), а також такими країнами-членами ЄС, як: Румунія (2 липня 2014 р.), Литва (8 липня 2014 р.), Латвія (14 липня 2014 р.), Болгарія (24 липня 2014 р.), Мальта (21 серпня 2014 р.), Словаччина (24 вересня 2014 р.), Естонія (4 листопада 2014 р.), Угорщина та Швеція (26 листопада 2014 р.), Польща (28 листопада 2014 р.), Хорватія (12 грудня 2014 р.), Данія (18 грудня 2014 р.), Великобританія (8 квітня 2015 р.), Ірландія (17 квітня 2015 р.), Фінляндія (24 квітня 2015 р.), Люксембург (12 травня 2015 р.), Іспанія (19 травня 2015 р.) [9].

Таким чином, за умов проведення ефективних реформ, Україна отримала шанс стати одним з реальних претендентів на вступ до ЄС у контексті перспектив стратегічного розвитку нашої держави.

Як будь-який глобальний процес, розширення Євросоюзу матиме для України низку позитивних і негативних наслідків (*табл. 1*).

Як видно з *табл. 1*, переваг вступу України до ЄС значно більше ніж недоліків. Однак цей процес неоднозначний, і ЄС, як будь-яке наддержавне утворення, має свої недоліки, пов'язані з процесом становлення структури ЄС і стратегії розвитку. Тому такий важливий крок, як євроінтеграція повинен бути виваженим та обдуманим, аби мінімізувати зазначені загрози.

На сьогодні національна економіка України перебуває в глибокій кризі, про що свідчить аналіз останніх економічних показників за I квартал 2015 р. У квітні 2015 р. зниження індексу виробництва базових галузей (ІВБГ) прискорилося до 23.4% у річному вимірі. У січні – квітні ІВБГ знизився на 20.3% порівняно з відповідним періодом минулого року. Як і в попередні кілька місяців, усі базові галузі економіки мали від'ємний внесок до ІВБГ. Водночас суттєве зниження ІВБГ саме у квітні в річному вимірі відбулося насамперед унаслідок значного падіння обсягів промислового виробництва (на 21.7%) та погіршення показників оптового товарообороту (зниження на 30.4% порівняно зі зменшенням на 18.3% у березні). В умовах високого інфляційного тиску та зменшення реальних заробітних плат тривало зниження споживчого попиту та відповідно падіння роздрібної торгівлі (28.9% у річному вимірі). Як наслідок у квітні спостерігалось суттєве збільшення від'ємного внеску до ІВБГ з боку торгівлі в цілому (–10 в. п.).

Таблиця 1

Переваги та недоліки вступу України до Європейського Союзу
(адаптовано за даними [10, с. 87–92])

Переваги	Недоліки
• Європейський Союз стане головним торговельним партнером України, джерелом українського імпорту. • Запровадження інститутів ринкового регулювання ЄС у країнах-кандидатах сприятиме зменшенню обсягів контрабандних торговельних операцій і матиме позитивний вплив на державний бюджет України. • Введення безвізового режиму відкриє шлях для вільного переміщення населення і розширить можливості для освіти, відпочинку та праці. • Підвищення рівня життя населення. • Стабілізація на макроекономічному рівні, вихід на світові ринки для експорту українських товарів та збільшення інвестиції в економіку України, суттєве зниження митних тарифів та отримання позитивного сальдо торговельного балансу. • Підвищення конкурентоспроможності українських підприємств завдяки впровадженню європейських стандартів у виробництво. • Реформування національної освітньої системи відповідно до норм Європейського Союзу. • Формування середнього класу	• Неспроможність нести фінансовий тягар внесків до ЄС. • Зростання конкуренції з фірмами країн-членів ЄС. • Ліквідація неконкурентоспроможних підприємств, що призведе до негативних соціальних наслідків. • Погіршення відносин з країнами СНД. • Втрати конкурентоспроможності окремих галузей. • Погіршення візового режиму з країнами СНД

Зниження обсягів промислового виробництва у річному вимірі прискорилося, що пов'язано, зокрема, з погіршенням показників харчової промисловості та машинобудування (прискорення падіння темпів харчової промисловості до 15.7 % у річному вимірі, машинобудування у I кварталі 2015 р. – до 25.8 %). Зменшення обсягів виробництва в металургії сповільнилося до –25.7 % у річному вимірі. Прискорилося падіння обсягів будівництва (до –38.2 % в річному вимірі) [11].

За рейтингом легкості ведення бізнесу в 2014 р. Україна посідала 112 місце, в той час як Російська Федерація 92; за легкістю отримання кредиту – 13, а за рівнем легкості сплати податків –164 [12].

У *табл. 2* наведено дані аналізу динаміки експорту-імпорту України за останні десять років.

Як видно з *табл. 2*, починаючи з 2005 р., сальдо зовнішньоторговельного балансу з країнами ЄС має від'ємні значення. Виняток становлять лише 2003 та 2004 рр., коли експорт переважав над імпортом на 1481.7 та 2124.1 млн дол. США відповідно. Щодо Російської Федерації, то тут ситуація дещо інша. Якщо сальдо зовнішньоторговельного обороту з країнами Євросоюзу за останні два роки мало від'ємні значення, то за цей же період стан зовнішньої торгівлі з Росією суттєво покращився. Загалом це свідчить про низьку конкурентоспроможність України на світовому ринку.

Динаміку обсягів інвестицій з країн ЄС в економіку України за останні десять років показано в *табл. 3*. Для аналізу взято показники на початок року.

Таблиця 2

Зовнішня торгівля України з країнами ЄС та Російською Федерацією за 2003–2014 рр., млрд дол. США*

Рік	ЄС			РФ		
	Імпорт	Експорт	Сальдо	Імпорт	Експорт	Сальдо
2003	9.86	8.38	1.48	6.50	8.93	-5.64
2004	12.56	10.44	2.12	8.19	12.15	-5.08
2005	11.99	13.49	-1.49	10.07	13.28	-4.31
2006	14.35	17.98	-3.62	11.78	14.38	-5.75
2007	16.89	24.81	-7.91	16.08	17.53	-4.22
2008	22.19	32.70	-10.50	19.59	20.30	5.69
2009	12.53	18.48	-5.94	11.96	13.89	-11.02
2010	16.28	22.18	-5.90	18.57	22.98	-11.50
2011	21.63	29.20	-7.57	25.44	30.07	-2.96
2012	20.97	29.94	-8.97	22.99	28.40	-1.47
2013	20.44	31.28	-10.84	20.48	24.47	6.93
2014	20.30	23.99	-3.69	13.32	13.55	13.32

*Розроблено автором на основі [12]

Таблиця 3

Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в економіку України з країн ЄС, млрд дол. США *

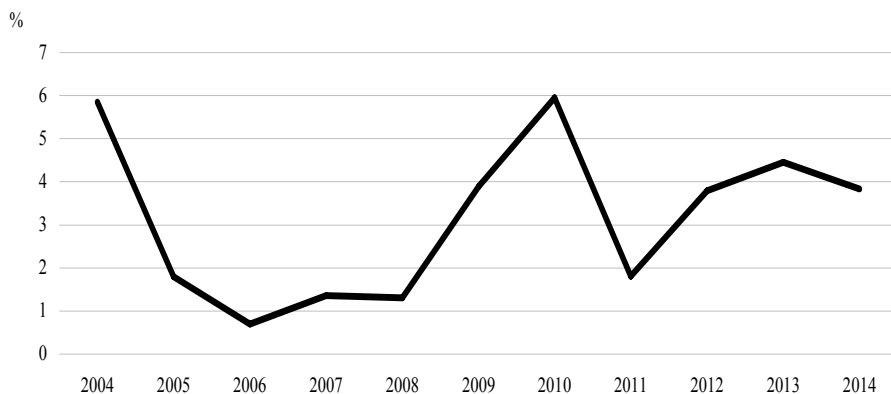
Країна	Обсяги прямих інвестицій										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Усього в Україну	6.8	8.6	16.7	21.6	29.5	35.6	40.1	44.8	50.3	55.3	57.1
Усього з країн ЄС	3.8	4.8	11.9	16.2	22.9	28.1	31.6	35.3	40.3	43.5	43.9
у тому числі:											
Кіпр	0.9	1.1	1.6	3.2	5.9	7.6	9	10.4	13.4	17.7	19
Німеччина	0.4	0.6	5.5	5.6	5.9	6.4	6.6	7.1	7.4	6.1	6.2
Нідерланди	0.4	0.6	0.9	1.5	2.5	3.2	3.9	4.7	4.9	5.2	5.5
Австрія	0.2	0.4	1.4	1.6	2.1	2.4	2.6	2.7	3.4	3.4	3.2
Велика Британія	0.7	0.9	1.2	1.6	1.9	2.2	2.3	2.3	2.6	2.6	2.8
Франція	0.1	0.1	0.1	0.8	1	1.2	1.6	2.4	2.3	1.8	1.7
Італія	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2	0.9	0.9	0.9	0.9	1	1.2
Польща	0.2	0.2	0.2	0.4	0.7	0.7	0.8	0.9	0.8	0.9	0.8
Угорщина	0.1	0.2	0.2	0.4	0.4	0.6	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
Люксембург	0.04	0.1	0.1	0.1	0.2	0.2	0.3	0.4	0.5	0.6	0.6
Інші країни ЄС	0.66	0.5	0.6	0.9	2.1	2.7	2.9	2.8	3.4	3.5	2.2

*Розроблено автором на основі [13]

Аналіз показує, що обсяг залучених іноземних інвестицій з країн ЄС протягом 2004–2013 р. в економіку України зростав. Однак протягом 2014 р. він зменшився на 18 %, що обумовлено здебільшого курсовою різницею. Простежується також значна частка інвестицій з Кіпру, обсяг яких зростав і у 2014 р., склавши майже половину ін-

вестицій з ЄС, що є яскравим прикладом гальмування процесу реформ та небажання ламати напрацьовані тіньові оборудки.

Для того, щоб певна країна мала можливість приєднатися до Європейського Союзу, вона має відповідати Маастрихтським критеріям зближення (конвергенції), основними з яких є відношення дефіциту державного бюджету до ВВП (не більше 3 %) та державного боргу до ВВП (не більше 60 %) [2, с. 72] (рисунок).

Відношення дефіциту держбюджету до ВВП
(розроблено автором на основі [13; 14])

Результати дослідження відношення дефіциту до ВВП свідчать, що цей показник у 2014 р. в Україні перевищує гранично допустиме значення за критеріями на 0.83 %. У 2005–2008 рр. та у 2011 р. значення індикатору було прийнятним (1.81 %), проте у 2010, 2012 та 2013 рр. показники занадто високі (4.83 %, 3.79 % та 4.45 % відповідно). Тобто можна зробити висновок, що для України на цьому етапі економічного розвитку, аби відповідати критеріям зближення, необхідно зменшувати видатки держбюджету і збільшувати доходи.

Державний бюджет на 2015 р., виходячи з оптимістичного сценарію Кабінету Міністрів, передбачає падіння ВВП на 5.5 % при інфляції 26.7 %. ЄБРР прогнозує зниження ВВП України в поточному році до 7.5 %; МВФ – на 9 %. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2016–2019 рр., розроблений Кабміном, наведено в *табл. 4*.

Прогнозні розрахунки на 2016–2019 рр. враховують складну поточну ситуацію, зовнішню кон'юнктуру та внутрішні умови розвитку економіки. Уряд України планує подальше поглиблення співробітництва з Європейським Союзом. Прогноз розроблено за двома сценаріями, що узгоджені з МВФ. Основну різницю між сценаріями формує, насамперед, інтенсивність процесів стабілізації фінансової системи країни, проведення структурних реформ та покращання інвестиційного клімату в країні. Так, одним з основних зовнішніх припущень є поглиблення співробітництва з Європейським Союзом, зокрема через виконання положень Порядку денного асоціації Україна–ЄС, та подальше співробітництво з МВФ.

Таблиця 4

Основні прогнози макроекономічних і соціального розвитку України на 2016-2019 рр. [15]

Показник	2016		2017		2018		2019	
	Сценарій							
	1	2	1	2	1	2	1	2
Валовий внутрішній продукт:								
номінальний, млрд грн	2262	2245.7	2572.1	2536.8	2888.1	2854.6	3183.1	3154.6
% до попереднього року	102	99.7	103.5	101	104	103	104	103
Індекс споживчих цін:								
у середньому до попереднього року, %	114.2	116.6	110.4	112.6	107.5	109.2	105.5	107
грудень до грудня попереднього року, %	112	114.7	108.1	110.3	105.5	107.6	105.2	105.8
Індекс цін виробників промислової продукції (грудень до грудня попереднього року), %	110.4	112.2	108.5	111.1	105.9	106.7	104.7	105.3
Прибуток прибуткових підприємств, млрд грн	357.6	326.8	538.2	457.3	626.8	556.6	707.5	630.9
Фонд оплати праці найманих працівників і грошового забезпечення військовослужбовців, млрд грн	589.1	579.2	662.1	648.1	731.7	710.3	795.7	769.4
Середньомісячна заробітна плата працівників, бруто:								
номінальна, грн	4857	4821	5563	5469	6220	6105	6867	6713
номінальна, скоригована на індекс споживчих цін, % до попереднього року	102.3	99.5	103.7	100.7	104	102.2	104.6	102.8
Кількість зайнятих економічною діяльністю у віці 15–70 років, млн осіб	17.9	17.8	18.2	18	18.5	18.2	18.6	18.4
Рівень безробіття населення у віці 15–70 років за методологією Міжнародної організації праці, % до економічно активного населення відповідного віку	10.4	10.8	9.2	10.2	8.4	9.5	7.7	9
Продуктивність праці, % до попереднього року	101.5	99.8	101.8	100.1	102.3	101.7	103.4	101.9
Сальдо торговельного балансу, визначене за методологією платіжного балансу, млн дол. США	-1577	-1069	-1991	-1104	-2461	-1283	-3269	-1639
Експорт товарів і послуг:								
млн дол. США	53877	52205	60062	56937	67162	62940	74570	69780
% до попереднього року	107.1	103.8	111.5	109.1	111.8	110.5	111	110.9
Імпорт товарів і послуг:								
млн дол. США	55454	53274	62053	58041	69623	64223	77839	71419
% до попереднього року	107.3	103.1	111.9	108.9	112.2	110.7	111.8	111.2

Так, сценарій 1 передбачає зростання ВВП у 2016 р. на рівні 2 %, сценарій 2 – падіння ВВП на 0.3 %; номінальний ВВП прогнозується в обсязі 2262 млрд грн та 2245.7 млрд грн відповідно; інфляція на рівні 12 та 14.7 % відповідно (грудень до грудня). За сценарієм 1 ВВП зростатиме в середньому протягом 2017–2019 рр. на 3.8 % щороку, за сценарієм 2 – на 2.3 %.

Однак слід враховувати, що євроінтеграційні успіхи неоднозначні, що обумовлено наявністю в ЄС низки проблем інтеграційного характеру. На економіку країн ЄС впливають як внутрішні, так і зовнішні чинники. У 60-х роках ХХ ст. середньорічний приріст ВВП у євроспільноті становив 8.7 % і був значно вищим ніж у світі в цілому. Проте вже у 70–90-х роках приріст ВВП у євроспільноті істотно зменшився і став нижче загальносвітового. З початку ХХІ ст. динаміка приросту ВВП впала до 1.4 % і стала майже вдвічі нижче ніж у світі.

Доцільно проаналізувати і приклади окремих країн. Так, у Греції за 20 років до вступу до ЄС середньорічний приріст ВВП (6.8 %) був навіть кращим, ніж у країнах євроспільноти на той час. Однак після здобуття членства в ЄС економіка Греції перші десять років мала низькі показники: приріст ВВП з 1981 по 1990 рр. становив усього 0.7 %. Сьогодні Греція переживає ще більший економічний спад ніж після свого вступу до ЄС. Отже, слід враховувати, що негативні наслідки вступу до ЄС можуть мати як коротко-, так і довгостроковий характер.

Рівень фінансової тінізації та офшоризації в Європейському Союзі в два рази вищий ніж у країнах-членах ОЕСР. Внаслідок кризи динаміка руху капіталу в ЄС зазнала значних змін: з позитивного сальдо (чистого припливу) в сумі 181 млрд євро у 2007 р. на негативне (чистий відтік) у сумі 313 млрд євро в 2012 р. Ця "фінансова хвороба" Євросоюзу швидкими темпами вразила і нових членів Євросоюзу. У більшості країн Центральної та Східної Європи відтік капіталу вже перевищує половину зовнішнього боргу, а в Угорщині – становить його повну суму. Офшоризація та тінізація капіталу поряд із зростанням боргової залежності в ЄС значно зменшує його інтеграційну привабливість, зокрема для України з її власним високим рівнем тінізації економіки [16, с. 23].

Найголовнішою складовою євроінтеграції для України є реальний прогрес у здійсненні реформ і модернізації, створення умов сприятливого середовища для успішного ведення бізнесу та підприємництва відповідно до євростандартів. Цей потенціал вдало реалізували Польща, Словенія, Словаччина та країни Балтії, зокрема у розвитку малого та середнього бізнесу, в інвестиційній, фінансовій, бюджетній, податковій, судовій та адміністративній галузях [6, с. 160].

Основними напрямками проведення реформ у системі державного управління в аспекті євроінтеграції є значне вдосконалення функціонування основних систем державного регулювання – їх наближення до принципів права ЄС (табл. 5).

Програма реформ у системі державного управління*

Напрямок	Захід
Митне регулювання	Пристосування до норм відповідного законодавства ЄС, зокрема, <i>ЕС Customs Blueprints</i> , поетапне здійснення заходів з покращання митних правил в Україні з метою підвищення прозорості й удосконалення митних процедур, запобігання дискримінаційному ставленню, уникнення шахрайства, використання новітніх методів митного оформлення для зменшення тривалості митних процедур
Податкова система	Удосконалення системи оподаткування в Україні та її адміністрування, в тому числі і покращання системи збору податків і контролю в цій сфері, з підвищеною увагою до механізмів відшкодування ПДВ, активізація заходів з боротьби з податковим шахрайством та ухиляння від оподаткування; поетапне підведення української системи податків до структури податків у ЄС
Організація бюджетного процесу	Розбудова системи середньострокового бюджетного прогнозування і планування, зміни програмно-цілевих підходів у бюджетному процесі та аналізі ефективності реалізації бюджетних програм; вагоме поліпшення процесів зовнішнього і внутрішнього аудиту системи державних фінансів згідно з міжнародними нормами та правилами ЄС
Організація державних закупівель	Повинні бути відкритими, базуючись на впровадженні національного режиму для конкуренції з боку країн-членів ЄС. Реформування системи державних закупівель суттєво зменшить поле для прийняття непрозорих, неконкурентних рішень

*Адаптовано автором за даними [17, с. 212]

Крім реформування національної економіки, нашій державі слід скорегувати свої позиції щодо інтеграційних перспектив, а саме обрати ефективну стратегію інтеграції. Для України існують три можливі напрямки вступу в ЄС, які умовно називають "балкансько-турецькою", "норвезькою" або "швейцарською" моделями.

"Балкансько-турецька" модель інтеграції або процедура довготривалого інституційного приєднання. Як Туреччина і балканські країни, Україна за такої моделі звертається з офіційним проханням про вступ, потрапляючи у велику чергу "аутсайдерів розширення".

Труднощі в інституційному "переварюванні" України і розміри нагальних внутрішніх перетворень ставлять нашу країну на потенційно останнє місце серед країн, що хочуть приєднатись до ЄС.

"Норвезький" шлях інтеграції – пошук багатостороннього формату асоціації з Євросоюзом. Останнім часом оприлюднено різні думки щодо посилення економічної інтеграції східноєвропейських держав до Євросоюзу на прикладі Європейського економічного простору (ЄС + Норвегія, Ісландія, Ліхтенштейн).

Нові перспективи для введення багатосторонніх форм асоціації з ЄС відкриває Угода про асоціацію між Україною та ЄС, що надає можливість передбачити зміни в Європейському економічному просторі (після вступу в Євросоюз Ісландії, а можливо, пізніше, і Норвегії)

у форматі даного об'єднання ГУАМ як багатосторонньої зони вільної торгівлі, приєднаної до єдиного ринку ЄС.

"Швейцарська модель" інтеграції або покращання двосторонніх відносин – реальний сценарій євроінтеграційного поступу України, досягнення нею поглибленої двосторонньої асоціації з Євросоюзом за зразком відносин ЄС–Швейцарія. Основу таких зв'язків має сформувати Угода про асоціацію між Україною і ЄС, що з часом буде поповнюватись іншими нормативними документами, зокрема Угодою про безвізовий режим тощо [5, с. 230, 231].

Незважаючи на зроблені кроки, наразі на шляху інтеграції України до ЄС постає ряд невирішених проблем: відсутність громадського контролю за процесами євроінтеграції України, забезпечення ефективної взаємодії влади з громадянським суспільством, інформаційна відкритість органів державної влади; активізація діяльності щодо прийняття нормативно-правових актів держави, спрямованих на адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу; врахування досвіду європейських країн щодо інтеграції до ЄС; утвердження української нації та держави в Європі й світі, вирішення актуальних питань співвідношення європейської та національної ідентичності, орієнтація стратегічного курсу України на європейські цінності.

Однак, за економічними прогнозами, Україна до 2020 р. не має шансів стати частиною Євросоюзу через кризу. Членство України в цьому інтеграційному угрупованні унеможлиблюється тим, що в Євросоюз увійде країна, якій будуть необхідні серйозні компенсації через закриття цілих виробничих галузей. Оскільки в ЄС діє строго квотована планова економіка, згідно з якою кожній державі, що стає членом Євросоюзу, потрібно приєднатись до спільного ринку і, відповідно, необхідно запровадити квоти на виробництво того чи іншого товару, Європейському Союзу на нинішньому етапі не вигідно приймати Україну [4, с. 158].

Висновки. Враховуючи світові інтеграційні процеси і національні інтереси України, доцільно процес євроінтеграції довести до логічного завершення. На цьому шляху зроблено чимало, але проблеми внутрішнього характеру і зовнішні фактори унеможливають швидке перетворення на повноправного члена цього об'єднання. *По-перше*, Україна не відповідає по багатьох критеріях зближенню, її економіка перебуває в глибокій кризі, про що свідчить аналіз останніх економічних показників.

По-друге, євроінтеграційні успіхи теж неоднозначні. В ЄС існує низка проблем інтеграційного характеру. Тому слід враховувати, що асоціація і вступ до ЄС мають як позитивні, так і негативні наслідки, і останні можуть бути як короткостроковими, так і тривалими.

Майбутнє України прямо залежить від підписаної Угоди про асоціацію. Прогнози макроекономічних показників формуються залеж-

но від динаміки процесу співробітництва з Європейським Союзом, інтенсивності стабілізації фінансової системи країни, проведення структурних реформ та покращання інвестиційного клімату в країні. Так, одним з основних зовнішніх припущень є поглиблення співробітництва з Європейським Союзом, зокрема через виконання положень Порядку денного асоціації Україна–ЄС, та з МВФ. Ці фактори мають забезпечити поступове відновлення експортної активності підприємств.

Таким чином, найголовнішою складовою євроінтеграції для України є реальний прогрес у проведенні реформ і модернізації, створення сприятливих умов для успішного ведення бізнесу та підприємництва відповідно до євростандартів, значне вдосконалення функціонування основних систем державного регулювання з їх наближенням до принципів права ЄС. Важливо також обрати ефективну стратегію інтеграції, врахувавши досвід країн, що увійшли до ЄС.

Питання щодо інтеграції України до ЄС, динамічного розвитку світогосподарських процесів та недостатньої ефективності системи державного управління стосовно євроінтеграції потребують подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горенко О. Європейська соціальна модель і європейські перспективи України / О. Горенко // Віче. — 2009. — № 20. — С. 8–10.
2. Касич А. О. Економічні індикатори інтеграційних процесів: досвід України / А. О. Касич, Д. С. Жук // Економічний форум. — 2014. — № 1. — С. 70–74.
3. Никитюк Т. Л. Етапи наближення України до ЄС / Т. Л. Никитюк, В. П. Лещук // Економічні науки. — 2013. — № 10. — С. 182–188.
4. Огілько А. Особливості європейської інтеграції України / А. Огілько // Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України. — 2014. — С. 158–160.
5. Шинкар В. А. Коректування позицій України щодо європейських інтеграційних перспектив / В. А. Шинкар, С. В. Сідак, Г. В. Яцко // Науковий вісник Ужгород. ун-ту. Економіка. — 2014. — № 43 (2). — С. 229–231.
6. Шульц С. Л. Інноваційний вектор євроінтеграції України: проблеми та перспективи / С. Л. Шульц, О. М. Луцків // Стратегічні пріоритети. — 2014. — № 3. — С. 157–165.
7. Рябінін Є. В. Європейський Союз – сутність, роль та українські перспективи : навч. посіб. / Є. В. Рябінін. — Маріуполь : Юго-Восток, 2011. — 125 с.
8. Стеченко Д. М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика : навч. посіб. / Д. М. Стеченко. — К. : Вікар, 2009. — 400 с.
9. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Урядового порталу. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/ru/publish/article?art_id=246581344.
10. Стеблянюк І. О. Євроінтеграційні прагнення України: проблеми та (соціальні) перспективи / І. О. Стеблянюк // Вісник Дніпропетров. ун-ту. — 2014. — № 6. — С. 85–93.

11. Соціально-економічне становище України за січень – лютий 2015 року [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики. — Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/soc_ek/2015/publ_02_2015_u.htm.
12. *Doing business* – 2014 [Електронний ресурс] / World Bank Group. — Режим доступу : www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB14-Full-Report.pdf.
13. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
14. Офіційний веб-сайт М-ва фінансів України [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
15. Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2016 рік та основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2017–2019 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серп. 2015 р. № 558 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=248397249>.
16. Шевченко А. Р. Перспективи євроінтеграційного вектора України / А. Р. Шевченко // Economics. — 2013. — С. 21–24.
17. Сичова С. Модернізація економіки в контексті євроінтеграції / С. Сичова : зб. наук. праць студ., асп. і молодих вчен. "Молода наука-2014". — 2014. — № 3. — С. 211–214.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2015.

Osipova L. Ukrainian economy reformation within EU integration.

Foreword. Formation of modern Ukraine during last years was strongly influenced by the idea of European integration. Striving for full participation in political and economic life of Europe logically caused geopolitical location and history of our country.

European integration, declared as the strategic direction of our country, is not only the foreign economic vector, but the main values for the entire Ukrainian society.

The purpose of an article is to analyze the current state of relations between Ukraine and the European Union and, on its basis, the correction of Ukraine's position on the European integration prospects.

Materials and methods. Fundamentals of economic theory and works of domestic and foreign economic scientist in the domain of international foreign relations and integration constituted the methodological and theoretical base of the study.

The following dialectic and scientific methods of cognition were applied in the research: theoretic generalization, analysis and synthesis, method of statistic analysis, index method, method of comparison and statistic analysis.

Results. The article reveals the essence and necessity of European integration, and highlights the basic stages of approximation of Ukraine to the EU. The economic attractiveness of Ukraine joining is grounded. A retrospective analysis of the relationship of the independent Ukraine with the European Union is made, the steps of real rapprochement between Ukraine and the European Union are analyzed. Proved that integration with the EU is a strategic direction of development of Ukraine.

The positive and negative effects of European integration on the development of the state are analyzed and the main directions of reform are defined. The basic economic indicators of the country are analyzed. The unsolved problems towards the integration from Ukrainian and the EU side are outlined. Indicated that the most important component of European integration for Ukraine at present is a real progress in implementing reforms and modernization, creation of conditions of favorable environment for successful business and enterprise according to European standards.

Conclusion. *So, European integration and the accession to the EU is a strategic goal of our country, as this is the best opportunity of realization of the national interests and strengthening of the position in the global system of international relations.*

Towards the integration of Ukraine into the EU a lot of steps are made, but as the research showed, the problem of internal and external factors make it impossible to become fast a full member of this association. The study of the problem showed that Ukraine does not meet the criteria of convergence, indicators of economic and social development are not reassuring. The study showed the fact that the success of European integration is also controversial, the EU is undergoing the number of problems of integration character.

Thus, for realization the planned the experience of other countries in European integration and the best entry models to implement in national practice should be analyzed. The most important component of European integration is the real progress in implementing of reforms and modernization, creation of conditions of favorable environment for successful business and enterprises according to the European standards.

The obtained results regarding the integration of Ukraine into the EU and the dynamic development of global economic processes and lack of effectiveness of the public administration in terms of European integration determine the necessity in further research of this issue.

Keywords: globalization, European integration, global economy.

REFERENCES

1. *Gorenko O.* Jevropejs'ka social'na model' i jevropejs'ki perspektyvy Ukrainy / O. Gorenko // *Viche*. — 2009. — № 20. — S. 8–10.
2. *Kasych A. O.* Ekonomichni indykatory integracijnyh procesiv: dosvid Ukrainy / A. O. Kasych, D. S. Zhuk // *Ekonomichnyj forum*. — 2014. — № 1. — S. 70–74.
3. *Nykytjuk T. L.* Etapy nablyzhennja Ukrainy do JeS / T. L. Nykytjuk, V. P. Leshhuk // *Ekonomichni nauky*. — 2013. — № 10. — S. 182–188.
4. *Ogil'ko A.* Osoblyvosti jevropejs'koi' integracii' Ukrainy / A. Ogil'ko // *Aktual'ni problemy jevropejs'koi' integracii' ta jevroatlantychnogo spiv-robitnyctva Ukrainy*. — 2014. — S. 158–160.
5. *Shynkar V. A.* Korektuvannja pozycij Ukrainy shhodo jevropejs'kyh integracijnyh perspektiv / V. A. Shynkar, S. V. Sidak, G. V. Jacko // *Naukovyj visnyk Uzhgorod. un-tu. Ekonomika*. — 2014. — № 43 (2). — S. 229–231.
6. *Shul'c S. L.* Innovacijnyj vektor jevrointegracii' Ukrainy: problemy ta perspektyvy / S. L. Shul'c, O. M. Luckiv // *Strategichni priorityty*. — 2014. — № 3. — S. 157–165.
7. *Rjabinin Je. V.* Jevropejs'kyj Sojuz – sutnist', rol' ta ukrai'ns'ki perspektyvy : navch. posib. / Je. V. Rjabinin. — Mariupol' : Jugo-Vostok, 2011. — 125 s.
8. *Stechenko D. M.* Rozmishhennja produktyvnyh syl i regionalistyka : navch. posib. / D. M. Stechenko. — K. : Vikar, 2009. — 400 s.
9. *Ugoda pro asociaciju mizh Ukrain'noju ta Jevropejs'kym Sojuzom [Elektronnyj resurs] / Oficijnyj veb-sajt Urjadovogo portalu*. — Rezhym dostupu : http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/ru/publish/article?art_id=246581344.
10. *Stebljanko I. O.* Jevrointegracijni pragnennja Ukrainy: problemy ta (social'ni) perspektyvy / I. O. Stebljanko // *Visnyk Dnipropetrov. un-tu*. — 2014. — № 6. — S. 85–93.
11. *Social'no-ekonomichne stanovyshhe Ukrainy za sichen' – ljutyj 2015 roku [Elektronnyj resurs] / Oficijnyj veb-sajt Derzhavnogo komitetu statystyky*. — Rezhym dostupu : http://ukrstat.org/uk/druk/soc_ek/2015/publ_02_2015_u.htm.
12. *Doing business – 2014 [Elektronnyj resurs] / World Bank Group*. — Rezhym dostupu : www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB14-Full-Report.pdf.
13. *Oficijnyj veb-sajt Derzhavnogo komitetu statystyky [Elektronnyj resurs]*. — Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

14. *Oficijnyj veb-sajt M-va finansiv Ukrai'ny [Elektronnyj resurs]* — Rezhym dostupu : <http://www.minfin.gov.ua>.
15. Pro shvalennja Prognozu ekonomichnogo i social'nogo rozvytku Ukrai'ny na 2016 rik ta osnovnyh makropokaznykiv ekonomichnogo i social'nogo rozvytku Ukrai'ny na 2017–2019 roky : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrai'ny vid 5 serp. 2015 r. № 558 [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=248397249>.
16. *Shevchenko A. R. Perspektyvy jevrointegracijnogo vektora Ukrai'ny / A. R. Shevchenko // Economics.* — 2013. — S. 21–24.
17. *Sychova S. Modernizacija ekonomiky v konteksti jevrointegracij' / S. Sychova : zb. nauk. prac' stud., asp. i molodyh vchen. "Moloda nauka-2014".* — 2014. — № 3. — S. 211–214.